

Dr. F.A. Vollenbroek,
Albertlaan 5,
3080 Tervuren,
België

Reclame Code Commissie,
Buitenveldertselaan 106,
1081 AB Amsterdam

Tervuren, 18/05/2023

Onderwerp: Dossier 2022/00535 St. Grootouders voor het Klimaat/Corendon

Geachte leden van de Commissie,

Graag voldoe ik aan uw verzoek om, ten behoeve van de nieuwe behandeling van bovengenoemd dossier, onze bezwaren tegen de website uitingen van Corendon in een aparte brief aan de Commissie kenbaar te maken. Ik zal hierbij de printscreens volgen die ik u stuurde op 6 mei jl.

Printscreen 1: 'Samen de wereld nog mooier maken' (gemaakt november 2022)

Deze webpagina claimt het volgende: 'Samen de wereld nóg mooier maken... Als touroperator, luchtvaartmaatschappij én hotelorganisatie dragen we een grote verantwoordelijkheid voor een duurzamere vorm van vakantie vieren. Daarom nemen we verschillende maatregelen om ervoor te zorgen dat onze vakantiebestemmingen net zo mooi blijven als ze nu zijn, en we een leefbare wereld houden. Zodat volgende generaties ook hun horizon kunnen verbreden'.

Ook staat op deze pagina: 'Bij het samenstellen van onze reizen houden we rekening met mensen, milieu, natuur en cultuur, zodat de vakantie niet alleen nu voor jou bijzonder is, maar straks ook voor de komende generaties'.

Corendon kan dit niet waarmaken, noch ten aanzien van de claim dat Corendon ervoor gaat zorgen dat hun vakantiebestemmingen net zo mooi blijven als ze nu zijn, noch ten aanzien van de claim dat Corendon ervoor kan zorgen dat er een 'leefbare wereld' overblijft voor de volgende generaties. De broeikasgas emissies van vliegtuigen kunnen immers niet of nauwelijks door Corendon worden beïnvloed, maar spoort door hun reclames wel meer vliegreizen aan.

Zoals gemeld in ons beroepsschrift is bovengenoemde webpagina door Corendon aangepast nadat wij onze klacht hadden ingediend en Corendon daarvan door u op de hoogte was gebracht. De tekst op deze pagina luidt nu: <https://nieuws.corendon.nl/corendon-duurzaam/>:

'Als touroperator, luchtvaartmaatschappij én hotelorganisatie dragen we een grote verantwoordelijkheid voor een duurzamere vorm van vakantie vieren. We doen wat we kunnen om vakanties zo duurzaam mogelijk te maken, maar écht duurzame vliegvakanties bestaan (nog) niet helaas'. Dit is wel eerlijk, maar het geeft de reiziger nog steeds geen inzicht in de CO2 uitstoot van zijn reis en de mogelijke gevolgen.

Printscreen 2: Duurzaam toerisme (gemaakt op 18-03-2023)

Mogelijk heeft Corendon over het hoofd gezien dat bovengenoemde tekst ook nog op een andere webpagina stond, zie 2e printscreen. In de rechterkolom staat onder 'duurzaam

toerisme' het volgende: 'Als touroperator, luchtvaartmaatschappij én hotelorganisatie dragen we een grote verantwoordelijkheid voor duurzaam reizen. Daarom nemen we verschillende maatregelen om ervoor te zorgen dat onze vakantiebestemmingen net zo mooi blijven zoals ze nu zijn. Hierdoor behouden we een leefbare wereld zodat de volgende generaties ook hun horizon kunnen verbreden'.

Nadat Corendon ons beroepsschrift heeft ontvangen hebben ze ook deze pagina aangepast. Het kopje 'duurzaam toerisme' is vervangen door 'Duurzamer op vakantie'. De tekst eronder is nu gelijkloidend met boven aangehaalde tekst, zie <https://www.corendon.nl/organisatie-info>:

'Als touroperator, luchtvaartmaatschappij én hotelorganisatie dragen we een grote verantwoordelijkheid voor een duurzamere vorm van vakantie vieren. We doen wat we kunnen om vakanties zo duurzaam mogelijk te maken, maar écht duurzame vliegvakanties bestaan (nog) niet helaas.' Daar achter staat: 'Bekijk hier wat wij doen en hoe jij ook een steentje kunt bijdragen'. Wat Corendon doet en wat de passagiers kunnen doen, volgens deze website, blijkt echter niet meer dan druppels op een gloeiende planeet.

Printscreen 3: Duurzame en met hart voor een betere wereld (gemaakt op 18-03-2023)

Dit is de titel van de derde printscreen. De tekst luidt:

'Wil jij bewust vakantie vieren en tegelijkertijd genieten van de luxe en comfort die je graag hebt tijdens je vakantie? Vier dan je vakantie in een duurzamere accommodatie uit ons uitgebreide vakantieaanbod'.

Op een andere pagina (<https://nieuws.corendon.nl/onze-voetafdruk/>) wordt gesteld dat 90% van de milieudruk van een vliegreis gerelateerd is aan de CO2 uitstoot. De keuze voor een duurzamere accommodatie is dus pure greenwashing.

Inmiddels heeft Corendon ook deze pagina aangepast, eveneens na ontvangst van ons beroepsschrift, zie <https://www.corendon.nl/vakanties/green>

De tekst luidt nu:

'Als touroperator, luchtvaartmaatschappij én hotelorganisatie dragen we een grote verantwoordelijkheid voor een duurzamere vorm van vakantie vieren. We doen wat we kunnen om vakanties zo duurzaam mogelijk te maken, maar écht duurzame vliegvakanties bestaan (nog) niet helaas. Natuurlijk kun je wel duurzamere keuzes maken voor je vakantie, door bijvoorbeeld te verblijven in een duurzamere accommodatie uit ons uitgebreide vakantieaanbod. Je vindt deze accommodaties onderaan deze pagina, dus kijk snel verder voor informatie, prijzen en beschikbaarheid.'

Als je verder klikt is de volgend tekst te vinden:

'Wil jij bewust vakantie vieren én tegelijkertijd genieten van de luxe en comfort die je graag hebt tijdens je vakantie? Door te kiezen voor een duurzamere accommodatie maak je een betere keuze voor de wereld. Alle accommodaties uit ons duurzame aanbod hebben een erkend certificaat voor duurzaamheid. Kies je voor zo'n hotel of appartementencomplex, dan kies je bewust voor een reis met meer aandacht voor mens, dier en milieu.'

Het is duidelijk dat Corendon de aspirant passagiers hiermee het gevoel probeert te geven dat hij/zij goed bezig is. De CO2 uitstoot van de vlucht is echter de olifant in de kamer die onbenoemd blijft.

Printscreen 4: Wat jij kunt doen om duurzame te reizen (gemaakt op 18-03-2023)

Dit is de titel van de 4^e printscreen. Onder dit kopje schrijft Corendon: 'Bereken de uitstoot van je vlucht(en) en compenseer deze. Bij Corendon kun je bij de boeking een bedrag toevoegen voor het planten van bomen. Zo doe je iets terug voor de wereld'.

Dit klinkt als: je brengt weliswaar schade toe aan de wereld, maar je herstelt die schade gedeeltelijk door het planten van bomen. Compensatie is sowieso onmogelijk omdat de bomen die worden geplant slechts langzaam groeien, waardoor het decennia duurt voordat de CO₂ die is vrijgekomen bij de vliegreis is vastgelegd¹.

Inmiddels heeft Corendon ook deze pagina aangepast, zie <https://nieuws.corendon.nl/wat-jij-kunt-doen-om-duurzamer-te-reizen>

Nu luidt het dat je bij Corendon Sustainable Aviation Fuel (SAF) kunt kopen, waardoor je 'een bijdrage levert aan een lagere CO₂-uitstoot van je vliegreis'.

Als je doorklikt kom je op deze site <https://nieuws.corendon.nl/verlaag-je-uitstoot---vlieg-op-duurzamere-kerosine/> waar staat: 'SAF heeft zo'n 80% minder CO₂-uitstoot dan traditionele kerosine, waardoor je de CO₂-uitstoot van jouw vliegreis kunt verminderen.'

Hiermee wordt de suggestie gewekt dat je de CO₂ uitstoot van jouw vliegreis met wel 80% kunt verminderen, maar dat is niet het geval.

Ook staat er dat SAF gemaakt wordt van onder meer oud frituurvet en landbouwfal. 'Het is dus geen traditionele fossiele brandstof en hierdoor is de CO₂-uitstoot per eenheid aanzienlijk lager. Door jouw bijdrage voor SAF zorg je voor daadwerkelijk minder CO₂-uitstoot. En hoe meer mensen dat doen, hoe groter de vraag naar en productie van SAF wordt. Zo kunnen er straks nog meer mensen op SAF vliegen', aldus de site.

Hiermee wordt gesuggereerd dat SAF zelf CO₂-neutraal is, maar dat is niet het geval oordeelde onlangs de Oostenrijkse reclamecodecommissie (Österreichische Werberat) <https://www.werberat.at/beschwerdedetail.aspx?id=7374>

Ook is bekend dat de hoeveelheid SAF die kan worden geproduceerd volstrekt ontoereikend is om significant bij te dragen aan de vraag naar kerosine. Daarvoor zijn grote hoeveelheden elektriciteit en waterstof voor nodig, die wellicht over 20 jaar beschikbaar zijn, maar zeker niet de komende jaren.

Conclusies:

- Corendon past telkens de website aan zodra zij kennis hebben genomen van onze kritiek (via onze klacht en beroepsschrift).
- Corendon probeert de klant het gevoel te geven dat vliegen steeds duurzamer wordt en bagatelliseert zo het probleem.
- Er bestaan hoge verwachtingen van innovatie: de vliegtuigen van de toekomst zullen veel schoner zijn en er is een goede kans dat klimaat-neutrale brandstoffen kunnen worden ingezet zodra die uit waterstof kunnen worden geproduceerd. Deze ontwikkelingen duren echter tientallen jaren. Een voorschot nemen op toekomstige innovaties betekent dat de emissies voorlopig alleen maar toenemen, wat beslist

---

¹ Graag verwijzen we hier tevens naar eerdere zaken:

- Eerste klacht tegen Shell, CO₂ neutraal: <https://verbiedfossielereclame.nl/shell-reclame-co2-neutraal-misleidend-reclame-code-commissie/>

- CO₂ neutraal vervangen door CO₂ compensatie: <https://verbiedfossielereclame.nl/rcc-shell-opnieuw-schuldig-aan-misleiding-met-co2-compensatie/>

moet worden voorkomen. De luchtvaart zal dus eerst moeten krimpen om op termijn weer te kunnen groeien.

Oproep

Wij roepen de RCC op:

1. Uit te spreken dat Corendon moet stoppen met misleidende informatie en greenwashing.
2. Uit te spreken dat reisorganisaties juiste en volledige informatie moeten geven in hun advertenties en websites over de klimaatimpact van de aangeboden vliegtreks.
3. Reisorganisaties op te roepen afspraken te maken om reclame voor korte vliegvakanties naar verre oorden te staken.
4. Dit dossier in het perspectief te zien van de missie van de RCC, waarin 'verantwoord', 'betrouwbaarheid' en 'geloofwaardigheid' sleutelbegrippen zijn bij het maken van reclame.

Namens de Grootouders voor het Klimaat,

Frans Vollenbroek